

WIJDING VAN DE HEILIGE OLIËN

Sint Gertudiskathedraal Utrecht
17 april 2019

Aartsbisshop Joris Vercammen

Zusters en Broeders,

Onze christelijke cultuur wordt bedreigd! Althans, dat willen ons bepaalde opinieleiders en sommige van onze politici laten geloven. En met die cultuur wordt onze identiteit bedreigd. Straks mogen we niet meer zijn wie we zijn. Vluchtelingen worden bij uitstek tot het symbool van deze bedreiging gemaakt. Maar ook de kinderen en kleinkinderen van hen die in vorige decennia uit Turkije en Marokko naar Nederland kwamen om er te werken. Zij maken dat de Islam goed vertegenwoordigd is in ons land. Het zou onze identiteit bedreigen. Christenen mogen dan een minderheid geworden zijn, vele ongelovigen staan echter op om de zogenaamde christelijke waarden te verdedigen en ons land te vrijwaren voor de vervreemding van wat men voor christelijke identiteit houdt.

Er is veel angst in ons land en in heel Europa. En die is wel begrijpelijk. Het is best angst onder ogen te zien. We leven in onzekere tijden in een land en een continent dat een nieuwe oriëntatie zoekt. Voorheen waren er onder andere de kerken, maar hun invloed in de samenleving is tanende. De kerken waren de hoedster van de christelijke cultuur. Daaronder verstond men een geheel van gedragingen, waarden, normen, overtuigingen die een groot deel van de bevolking aanhing en die de nodige geborgenheid boden. Er is blijkbaar heimwee naar die cultuur – en dat is best begrijpelijk - ook al willen we er nu een versie van waarbij we ons niet langer door kerken en hun ambtsdragers laten claimen.

We zijn bang dus en daarom voelen we ons bedreigd en daarom moet er zoets als een 'christelijke cultuur' bestaan waaraan we ons moeten kunnen vasthouden. Die moeten we dus verdedigen als een manier om de angst buiten de deur te houden. Het succes van die aanpak is echter twijfelachtig. Overigens: moet dat eigenlijk wel, de angst buiten de deur proberen te houden?
In de kerk in elk geval niet!

In de Stille Week wordt in de kerk, zodra het Hossanah van de intocht op Palmzondag verstomd is over angst niet gezwegen, evenmin als over verraad, ontredde of godsverlatenheid. In de weifelende stilte die op Jezus' dood volgt, lijkt niets meer wat het ooit geweest is. Dus als de stille Week ons nog iets duidelijk maakt, is dat de 'christelijke cultuur', zoals we die deze week beleven, in elk geval niet echt voor meer veiligheid kan zorgen. Ware dat wel zo dan was Jezus niet op het kruis terecht gekomen. Dat is dus niet gemakkelijk voor angstige mensen zoals wij. De Stille Week vermindert de angst niet...of toch?

We moeten die angst maar eens van dichterbij bekijken. Want waarvoor zijn we nu eigenlijk zo bang?

We zijn bang omdat we ons afhankelijk weten van een zekerheid waarvoor anderen moeten zorgen. De vluchtelingen moeten ervoor zorgen door geen beroep op ons te doen en ons niet te storen. Mensen in de knel moeten ervoor zorgen door zo weinig mogelijk op te vallen. Partners moeten ervoor zorgen door ons vooral niet uit te dagen maar integendeel te bevestigen. Of God moet voor onze zekerheid zorgen. Dat verwachten we ook, en als tegenprestatie willen wij Gods' geboden wel onderhouden. Zo wordt godsdienst tot een verzekeringscontract. Maar dan zijn we weer bang dat

we onvoldoende aan de voorwaarden voldoen omdat we onvoldoende gehoorzamen aan God. En altijd zijn we afhankelijk, van anderen en van God. En die afhankelijkheid biedt ons veel comfort. Ze daagt ons immers niet uit tot het nemen van verantwoordelijkheid, noch voor onszelf, noch voor anderen, noch voor God. Angst en comfort zijn blijkbaar beste maatjes!

Hoe anders staat Jezus in het leven. De Stille Week maakt het ons eens te meer duidelijk. Jezus is werkelijk vrij. Hij kiest ervoor beschikbaar te zijn voor het goede en daarom is hij in staat in zichzelf de mogelijkheid te zien om uit te reiken naar de ander en naar God. Hij kiest ervoor zijn hele leven op die ene mogelijkheid te zetten, de mogelijkheid om lief te hebben. Liefhebben vangt altijd aan bij het loslaten van jezelf om je te geven voor het welzijn van een ander. En van die beweging van het hart is de uitkomst altijd onzeker. Je weet het namelijk niet of jouw liefde ook beantwoord wordt. Leren leven met die onzekere uitkomst: dat is de uitdaging. Bij wie deze uitdaging aangaat en onzekerheid accepteert, is de angst niet langer in staat de groei te blokkeren, de groei tot een mens die werkelijk in staat is lief te hebben.

Als we het over christelijke cultuur hebben, dan hebben we het over het inzetten op deze mogelijkheid om dat soort mens te worden. Zo, en alleen zo, kan verbondenheid groeien, tussen mensen en tussen mensen en God. Als mensen elkaars dienaars worden om elkaar te eren, zoals God zelf ons eert, dan ontstaat er een gemeenschap die een echt antwoord biedt op onze angst. "Begrijpen jullie wat ik gedaan heb? Als ik jullie de voeten heb gewassen, moeten jullie dat ook voor elkaar doen!", zegt Jezus aan zijn leerlingen als hij hun de voeten heeft gewassen. Er was inderdaad geen beter gebaar om uit te drukken wat de sleutel is tot vrede en eenheid onder de mensen, tot gemeenschap. Geen beter gebaar om uit te drukken wie God is.

Christelijke cultuur? Dat is de cultuur van de voetwassing! Het is beschikbaarheid van de voetwassing waarop zovelen op vele verschillende manieren wachten. Als we die mogelijkheid om beschikbaar te zijn ontdekt hebben, kan er nog wel angst zijn maar ze houdt je niet langer gevangen. Je keuze doet je verantwoordelijkheid nemen en je leeft en doet gewoon wat je te leven en te doen staat. En dan durven we het aan ook ons eigen verlangen te leven: dat er ook mensen zullen zijn die ons de voeten willen wassen. Want jouw welzijn is mijn welzijn en mijn welzijn is jouw welzijn. Zó heeft God ons bedoeld en daarom vinden we in ons hart die mogelijkheid om 'met wie-ik-ben' mij het welzijn van de ander aan te trekken.

Daarom zijn we ook hier, om deze mogelijkheid in onszelf te vieren. Daarom wijden we samen deze oliën want voor degenen die ermee gezegend worden wensen we dat ze aangeraakt mogen worden door Gods' Geest die het hart opent. En we bidden dat onze eigen harten en dat van onze gemeenschappen en onze kerken deze week zich ook verder mogen openen. Deze week zet ons ertoe aan de uittocht uit de angst aan te durven en te kiezen voor de beschikbaarheid van de voetwassing. Want jouw welzijn is mijn welzijn en mijn welzijn is jouw welzijn, en ons welzijn is Gods glorie! Dat is in één zin wat het fundament is van een 'christelijke cultuur'.

©joris vercammen.